
*In memoriam***Ralf Dahrendorf (1929-2009)**

U Kölnu je 17. lipnja 2009. umro Ralph Dahrendorf, jedan od najznačajnijih njemačko-britanskih sociologa, političkih teoretičara, političara i publicista tegobnoga XX. stoljeća (“najgorega od svih mogućih”, zapisat će). Rođen je u Hamburgu 1. svibnja 1929, a osnovnu školu i gimnaziju pohađao je u Berlinu, gradu u kojem je tridesetih godina u Njemačkoj bilo jedino moguće normalno živjeti. Godine 1946. obitelj Dahrendorf vratila se u Hamburg. Za taj događaj vezan je jedan kasniji detalj: Timothy Garton Ash je 1991. Ralfu Dahrendorfu poslao dokument iz Centralnog partijskog arhiva prema kojem se Gustav Dahrendorf (otac Ralfa Dahrendorfa) 1946. Partiji zahvalio na službi i odselio se u Hamburg.

Poput svih dječaka i mladića i Dahrendorf je maštao o tome što će biti kad odraste. S dvadesetak godina želio je biti novinar. Još sa sedamnaest vodio je emisije na “Nordwestdeutscher Rundfunk”, uglavnom posvećene mladima, “Mladi i Crkva”, “Mladi i CDU”, “Mladi i knjiga” itd. Osim novinara želio je biti i političar.

Za vrijeme studija filozofije i germanistike na Sveučilištu u Hamburgu u sklopu seminara iz filozofije održao je referat o Spinozinoj *Etici*. Profesor filozofije Sauer pozvao ga je na konzultacije i tom mu prilikom odao priznanje da je iznimno ta-

lentiran, ali da nije dovoljno studirati čistu filozofiju i germanistiku, već je ta znanja potrebno upotpuniti ili matematikom ili fizikom ili klasičnom filologijom. Dahrendorf se odlučio za klasičnu filologiju, koju je završio kod Ernsta Zinna, a nakon toga studirao je filozofiju kod Josefa Königa, kod kojeg je 1952. obranio disertaciju *Der Begriff des Gerechten im Denken von Karl Marx*. Nakon toga “ispušni ventil” bilo mu je pisanje pjesama – odlazio bi u Rim, sjedio na Palatinu i pisao poeziju.

U rujnu 1952. odlazi u London na posljediplomski studij iz sociologije. S njim su studirali David Lockwood, Asher Tropp, Tom Bishop i Jay Shulman. Obranio je i drugu disertaciju, o industrijalizmu – *Unskilled Labour in British Industry*. U proljeće 1957. dobiva stipendiju *Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences* u Palo Alti. Ondje se družio s Miltonom Friedmanom, Georgeom Stiglerom, Kennethom Arrowom i Robertom Solowom. Za boravka u Americi upoznao se i s Talcottom Parsonsom i njegovim djelom te napisao dvije knjige u kojima kritizira Parsonsovu teoriju: *Pfade aus Utopia* i *Homo Sociologicus*.

Ralf Dahrendorf predavao je sociologiju u Hamburgu, Tübingenu i Konstanzu. Od 1974. do 1984. bio je direktor London School of Economics, a od 1987. do 1997.

rektor St. Anthony's Collegea i prorektor Sveučilišta Oxford. Godine 1993. imenovan je barunom (*Baron of Clare Market in the City of Westminster*) i otad je član britanskog Doma lordova, Gornjeg doma Parlamenta. Godine 1977. primljen je u NAS (*The National Academy of Science*). S Raymondom Aronom i Thomasom Bottomoreom bio je voditelj *Europskog centra za sociologiju* od 1966. do 1982, te urednik *Europäischer Archiv für Soziologie*. Od 1968. do 1974. bio je član vodstva njemačkih slobodnih demokrata (*Freie Demokratische Partei*), zastupnik u Bundestagu, parlamentarni državni tajnik u Ministarstvu vanjskih poslova te od 1970. do 1974. njemački član Komisije Europske zajednice. Dobitnik je desetak prestižnih europskih nagrada i nositelj dvadesetak počasnih doktorata diljem svijeta.

Ralf Dahrendorf odrastao je u socijaldemokratskoj obitelji i postao liberal, bio je njemački član Komisije Europske zajednice i postao kritičar Europske Unije. Jedinu je Nijemac koji je bio član britanskog Gornjeg doma.

Dahrendorfovom se glavnim znanstvenim doprinosom u suvremenoj sociologijskoj teoriji smatra njegova teorija konflikta. Radi stvaranja opće teorije modernog društva bavio se problemima nejednakosti, društvenog položaja, vlasti, moći, klase i autoriteta. U sklopu svoje liberalno-demokratske teorije bavio se socijalnim promjenama i problemima moderne civilizacije, države, birokracije, građanskog društva i totalitarizma. Analizirajući suvremeni svijet, istraživao je ključna socijalna pitanja i političke probleme te tumačio politike raznih društava, u prvom

redu njemačkog, britanskog i američkog. To su samo naznake kapitalnih tema kojima se bavio, o čemu može posvjedočiti već sam popis njegovih najvažnijih djela, koja ga odavno svrstavaju u red suvremenih klasika. Napisao je na stotine tekstova. Osim u znanstvenim časopisima 60-ih je godina redovito objavljivao u časopisu *Zeit* pod pseudonimom *Wieland Europa*.

Iza sebe je ostavio mnoge glasovite knjige: *Gesellschaft und Freiheit. Zur soziologischen Analyse der Gegenwart* (1961), *Homo sociologicus* (1965), *Class and Class Conflict in Industrial Society* (1973), *Pfade aus Utopia. Arbeiten zur Theorie und Methode der Soziologie* (1974), *The New Liberty* (1975), *Lebenschancen. Anläufe zur sozialen und politischen Theorie* (1979), *Der Liberalismus und Europa* (1980), *Betrachtungen über die Revolution in Europa* (1990), *Die Krisen der Demokratie* (2002), *Auf der Suche nach einer neuen Ordnung. Vorlesungen zur Politik der Freiheit im 21. Jahrhundert* (2003), *Versuchungen der Unfreiheit. Die Intellektuellen in Zeiten der Prüfung* (2006). Tri su i u nas prevedene: *Razmatranja o revoluciji u Europi* (Antibarbarus, 1996), *U potrazi za novim poretkom. Predavanja o politici slobode u 21. stoljeću* (Deltakont, 2005) i *Iskušenja neslobode. Intelektualci u doba kušnje* (Prometej, 2008).

Iskazujući poštovanje i zahvalnost Ralphu Dahrendorfu, koji je svojim znanstvenim djelom bitno obogatio naše razumijevanje suvremenog svijeta, iskazujemo i našu intelektualnu obvezu da se kao zajednica istraživača trajno nadahnjujemo kako njegovim teorijskim postignućima tako i njegovim slobodarskim kritičkim javnim djelovanjem.

Ana Pažanin